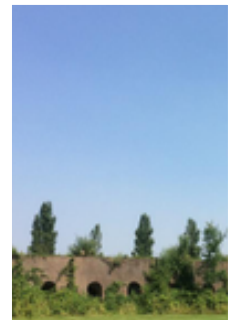
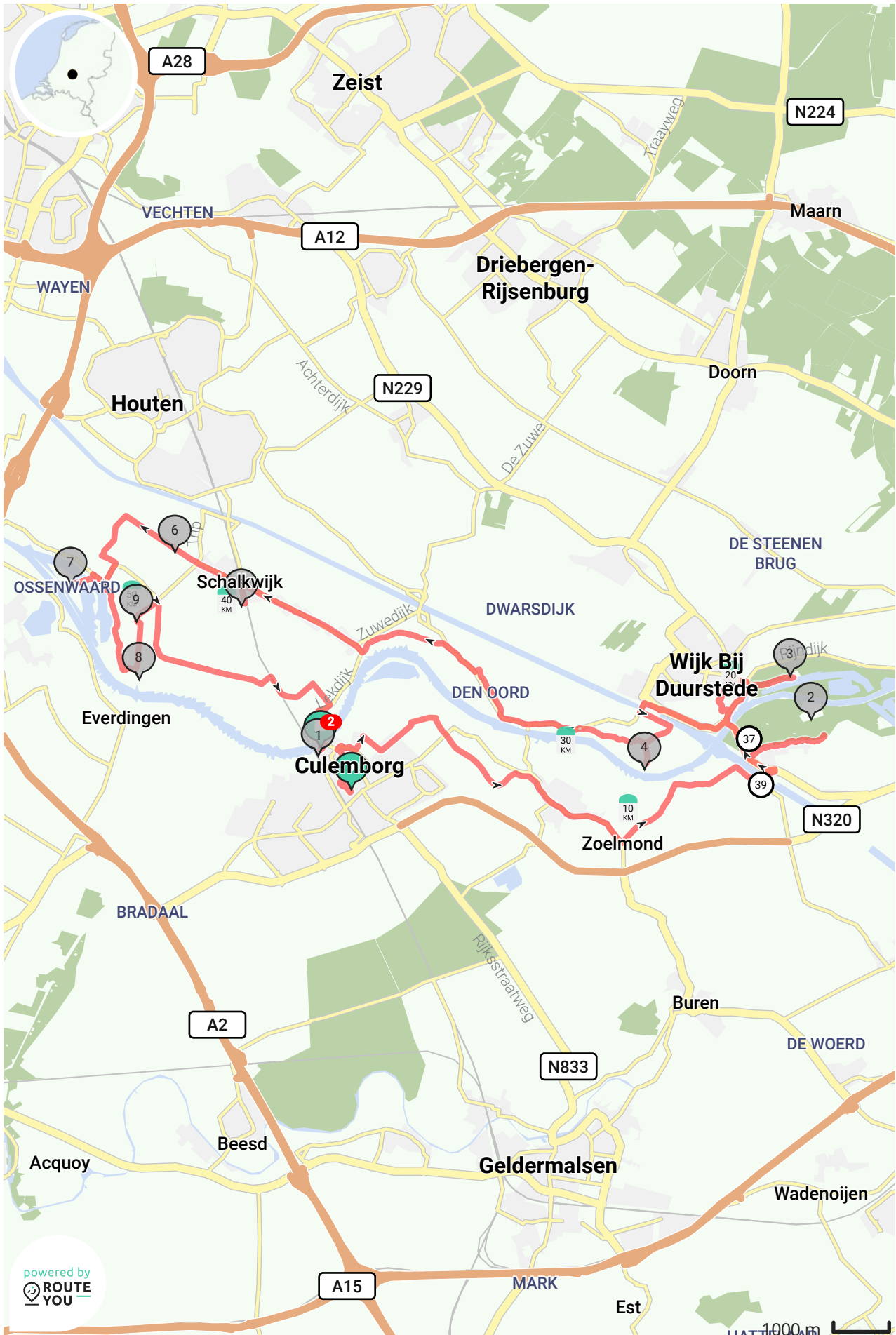

Historische Fietsroute: Een rondje Culemborg : steenfabrieken langs de Lek

Deze route wordt jou aangeboden door

Historisch Genootschap Voet van Oudheusden, Culemborg

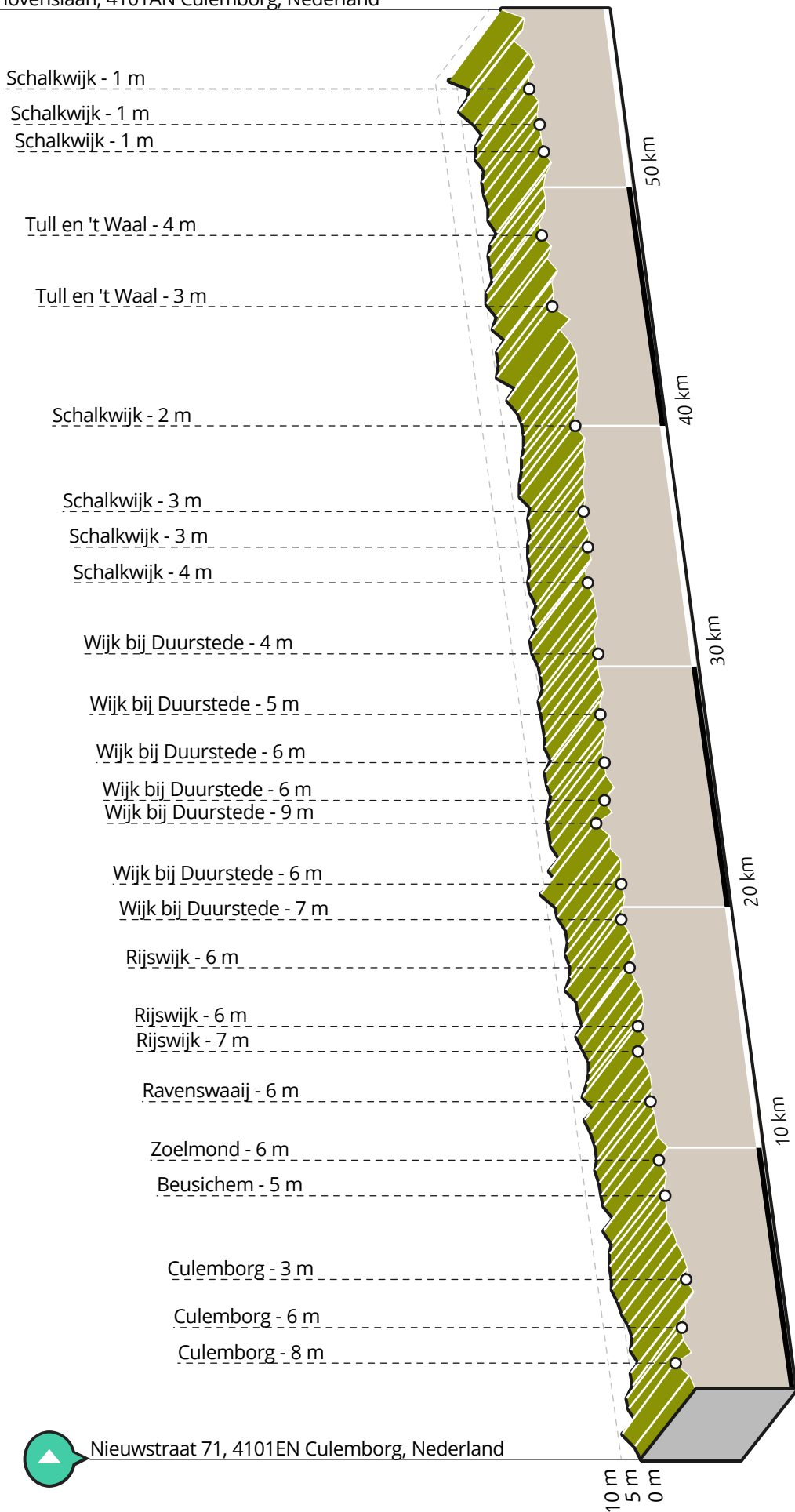

map data: © OpenStreetMap Contributors; Cartography: © RouteYou

Steenovenslaan, 4101AN Culemborg, Nederland

Nieuwstraat 71, 4101EN Culemborg, Nederland

Historische Fietsroute: Een rondje Culemborg : steenfabrieken langs de Lek

➔ Lengte: 57.4 km

↗ Stijging: 81 m

Ⓜ Moeilijkheidsgraad: 2/10

📍 Nieuwstraat 71, 4101EN Culemborg, Nederland

📍 Steenovenslaan, 4101AN Culemborg, Nederland

Routebeschrijving

HISTORISCHE FIETSTOCHT A.W.K. Voet van Oudheusden.

September 2021

Afstanden 39 en 58 km.

Rondrit langs 5 voormalige steenfabrieken langs de Lek. Start en eindpunt in Culemborg. De route loopt deels langs knooppunten, onderweg zijn er diverse mogelijkheden om de route in te korten.

! Zorg voor voldoende kleingeld voor de Veerponten!

ROUTEBESCHRIJVING

1 –

START:

Pieterplaatsje

2 – Nieuwstraat > Westerwal > oversteken > Molenwal > LA Jach > RD Herenstraat > Achterstraat > LA Havendijk

3 – RA Vóór de Couperes (muurtjes) > Beusinchemsedijk

4 – RA de dijk af over parkeerterrein Palumbus naar Voorburg.

5 – LA Waldeck Pymontdreef.

6 – RA Wilhelminadreef tot eind.

7 – LA Lange dreef , helemaal volgen (1100m.) tot Hamseweg.

8 – RA Hamseweg , RD de Weidsteeg oversteken

9 – RD Oudaseweg.

10 – Oudaseweg wordt Smalriemseweg; volg deze weg tot op de Markt van Beusichem.

11 – RD vanaf de Markt via Molenweg Ri. Zoelmond.

12 – RD Dorpsstraat tot de kerk van Zoelmond.

13 – LA Donkerstraat (meteen na passeren van de kerk).

14 – RD Donkerstraat tot op de Lekbandijk in Ravenswaay.

15 – RA op de dijk blijven fietsen.

16 – Bij KP 39 Amsterdam-Rijnkanaal oversteken via

de brug bij de sluizen LA richting KP 37

17 – Na 650 mtr. RA bij KP 37 > Rijnbandijk, voor de steenfabriek de ROODVOET (1,8 km). Deze is echter niet van dichtbij te bekijken. Wel heb je een mooi zicht op deze plek vanaf de dijk.

18 – Ga terug naar KP 37.

19 – RA Fiets naar het veer van Wijk bij Duurstede en steek de rivier over.

20 – RA aan de overkant, fietspad onderlangs de dijk, steeds RD.

21 – Passeer de molen van Ruysdael . Na de brug/ sluis over de Kromme Rijn/Inundatiekanaal gelijk 1e RA. Aalswaard.

INFORMATIE

: Na 1,2 km. liggen de verrassende restanten van Steenfabriek LUNENBURG. Tegenwoordig Jachthaven, maar er zijn voldoende oude dingen te zien die herinneren aan de oude steenfabriek. Je kunt er rondkijken. Er is nu in een van de oude gebouwen een zeilmakerij, (inclusief een verzameling oude handnaaimachines).

22 – Fiets terug richting de Veerpont en volg hier Lekdijk Oost, richting KP 96

23 – Neem even verderop het fietspad onderlangs de dijk.

24 – LA bij Y-splitsing omhoog naar de sluizen

25 – LA Romeinenbaan, neem de brug over het kanaal.

26 – LA Lekdijk West, direct na de brug.

27 – Volg Lekdijk West tot aan het richtingbord > LA pad door de uiterwaarden Ri. steenfabriek de Bosscherwaarden.

INFORMATIE:

De steenfabriek is open voor bezoek. Er worden hier geen stenen meer gebakken. De ringoven en de schoorsteen zijn nog intact.

28 – Keer weer terug naar de dijk en sla LA.

29 – Blijf Lekdijk West volgen, richting KP 96

30 – Blijf de Lekdijk volgen via KP. 54 richting KP. 52.

31 – ga na 600 mtr. RA Lekdijk den Oord of Onderdijk op

32 – na 800 mtr. LA terug naar Lekdijk West

33 – ga bij Schalkwijk RA de dijk af en neem het fietspad aan de rechterkant van de weg richting KP68.

ROUTEVERKORTING (totaal 39 km)

34 – na 200 mtr. richting Schalkwijk LA Pothuizerweg

35 – na 1,2 km LA Scheidingsweg

36 – je komt weer op de Lekdijk. Na 200 mtr. Veerweg> Pont Culemborg

37 – RA Steenovenslaan. Bij de parkeerplaats aan de Steenovenslaan, de plek van de voormalige steenfabriek van Culemborg, bent u aan het einde

van de route gekomen.

INFORMATIE

Rond 1760 heeft men aan de Lek een steenfabriek gebouwd, op het nu braak- liggende terrein ten oosten van de spoorbrug. Vanaf deze steenfabriek werd een weg aangelegd naar de Veerweg, de Steenovenslaan.

VERVOLG LANGE ROUTE (totaal 58 km)

38 – RD Rijksweg volgen langs de lintbebouwing van het dorp.

! Neem de smallere weg aan de linkerkant dat is rustiger en veiliger.

39 – Fiets deze smallere weg helemaal uit.

40 – RA over de brug en meteen LA Rijksweg volgen.

41 – Steek de spoorbaan over.

INFORMATIE

: Sla voor een bezoek aan het kasteelterrein van Schalkwijk meteen LA de weg langs de spoorbaan in (bij KP 68). Na ± 300 m. bereikt men het kasteelterrein. Van het kasteel zelf is niets meer over. De contouren van de plattegrond zijn weer zichtbaar gemaakt. Hier is ook een mooie tuin te bezichtigen. Keer na bezoek weer terug naar KP 68 en sla LA naar het dorp .

INFORMATIE

: Links van de Kaaidijk aan de overkant van de vaart kom je langs de slottoren van het kasteel Vuylcoop.

44 – LA over de brug Ri. KP. 14.

45 – LA bij KP. 14

46 – RA 1e zijweg Ri. KP. 18 Dit fietspad komt uit op de Lekdijk.

47 – RA de dijk op en ga naar voormalige steenfabriek Ossenwaarden. Vervolgens terug naar de dijk en meteen RA de dijk volgen in de richting van Fort Honswijk. De weg gaat om het fort heen .

48 – LA richting Fort WKU (Werk aan de Korte Uitweg) langs de kazematten van de stelling van Honswijk .

TIP:

Het fort WKU is een mooie plek om even uit te rusten en iets te gebruiken op het terras.

49 -- RD de Lange Uitweg volgen.

50 – RA Achterdijk inslaan.

51 – RD de hele weg uitfietsen en steek de spoorbaan over.

52 – RD na de spoorwegovergang. De weg heet nu Pothuizerweg.

53 – RA eerste weg, de Scheidingsweg. Deze weg komt uit op de Lekdijk.

54 – RA de dijk volgen.

55 – LA de weg naar het Culemborgse veer. Rivier oversteken .

56 – RA na 50 meter de Steenovenslaan

Bij de parkeerplaats aan de Steenovenslaan, de plek van de voormalige steenfabriek van Culemborg, bent u aan het einde van de route gekomen.

INFORMATIE

: Rond 1760 heeft men aan de Lek een steenfabriek gebouwd, op het nu braak- liggende terrein ten oosten van de spoorbrug. Vanaf deze steenfabriek werd een weg aangelegd naar de Veerweg, de Steenovenslaan.

EINDE FIETSTOCHT

Bezienswaardigheden

het verhaal van de steenfabrieken

- Afstand langs route: 0.0 km

Afbeelding 1: het verhaal van de steenfabrieken

De stenen

De baksteenfabricage verdween na de Romeinse Tijd en begon opnieuw in de twaalfde eeuw. Al snel verdrong de baksteen in het grootste deel van Nederland de dure, van ver aangevoerde, natuursteen. In de loop van de Late Middeleeuwen, toen veel steden muren en poorten bouwden en de houten huizen in de steden meer en meer door bakstenen exemplaren werden vervangen, werd baksteen steeds belangrijker. Tot aan het einde van de negentiende eeuw werden de stenen in simpele veldovens gebakken. Omstreeks 1870 werden er fabriekjes geïntroduceerd met zogenaamde ringovens, die continu konden werken. Varianten op de ringoven waren de vlamoven en de zigzagoven. In een ringoven gaat het vuur rond, waarbij de ring van ovens bij toerbeurt stenen bakken. De laatste decennia zijn de ringovens uit het landschap aan het verdwijnen; de meeste overgebleven steenfabrieken zijn van het type tunneloven, waarin het vuur juist op een vast punt staat en de te bakken stenen er overheen schuiven. De grondstof voor steenbakkerijen is klei, dat in verschillende gebieden voorkomt. Eeuwenlang heeft de grootste concentratie van steenovens gestaan langs de Oude Rijn en de Hollandse IJssel. In de negentiende eeuw

werd het Gelderse rivierengebied dominant. Daarnaast zijn al vele eeuwen steenbakkerijen actief in de noordelijke provincies, waar onder meer de zogenaamde potklei, een smeltwaterafzetting uit de voorlaatste ijstijd, het Saalien, als grondstof wordt gebruikt. Ook de Zuid-Limburgse löss is geschikt om stenen van te bakken. Op verschillende plaatsen in de zandgebieden liggen oude kleilagen, meestal uit het Tertiair, aan of dicht onder de oppervlakte. Deze is onder meer bij Tegelen, Breda en Winterswijk als grondstof gebruikt door steenbakkerijen.

Omstreeks 1850 waren er in heel Gelderland meer dan 120 steenfabrieken waar ongeveer 4200 mensen werkten.

Er is veel te vertellen over steenfabrieken en de zware arbeid. In de negentiende eeuw is het werken in de steenfabriek zware, ongeschoolde arbeid voor een laag loon. De arbeiders wonen in kleine huisjes direct naast de fabriek en het hele gezin helpt mee bij het maken van de stenen. Het maken van de bakstenen gebeurt in die tijd handmatig: de klei wordt in vormen gedaan en droogt in de zon. In de winter worden de bakstenen gebakken.

Bij de rivieren horen van oudsher steenfabrieken. Aan de oevers is niet alleen de grondstof klei te vinden, het water is eeuwenlang de transportweg naar de afnemers geweest.

Langs de grote rivieren komen we nog altijd veel steenfabrieken tegen, zij het dat ze lang niet altijd meer in bedrijf zijn. Ook langs het Damsterdiep in Groningen liggen nog (ruïnes van) steenfabrieken waar een typisch rode baksteen is geproduceerd. Langs de Neder-Rijn en Lek tussen Rhenen en Vianen ligt een groot aantal steenfabrieken. De meeste produceren al lang geen stenen meer, maar rond 1900 waren aan weerszijden van de rivier zo'n vijftien fabrieken in volle productie.

Tegenwoordig is het productieproces voor een groot deel gemechaniseerd, zodat de fabrieken meer stenen met minder arbeidskrachten kunnen produceren. Ook in deze tijd wordt baksteen weer veel gebruikt als bouw materiaal. De kans is groot dat de bakstenen die nu voor nieuwbouwwoningen worden gebruikt, uit een van de Gelderse steenfabrieken komen.

bronnen:

<https://www.leestekensvanhetlandschap.nl/steenfabriek>

<https://mijngelderland.nl/>

foto: regionaalarchiefrivierenland

Verder lezen: Biografie van de Baksteen

(voormalig) Steenfabriek

- Afstand langs route: 0.0 km

Afbeelding 2: (voormalig) Steenfabriek

adres: Steenovenslaan, parkeerplaats, Culemborg
Het Veerweggebied was het allereerste bedrijventerrein van Culemborg. Al in 1760 stond op het terrein naast de spoorbrug over de Lek een steenfabriek. Deze fabriek heeft tot 1974 bestaan. De fabriek was vanaf 1930 in handen van Fa.W. Dietzen & Co.

Culemborg zoals het was

:

<http://www.culemborgzoalshetwas.nl/veerweg.html>

Onder het kopje "film" vindt u naast een filmpje over de steenfabriek ook veel interessante filmpjes over het vroegere leven in Culemborg. Aan de Steenovenslaan stond niet alleen een steenfabriek maar ook een jenever- en likeurstokerij en glasfabriek van Hoytema. De Veerstoep was ook de locatie waar de stoomveerboten (o.a. ook van Hoytema) afmeerden en waar de huizen van de arbeiders van de fabrieken van Hoytema stonden. Aan de Veerweg staat nog een deel van deze huizen, de directeurswoning en, als herinnering aan de stoombootlijn van o.a. Hoytema, ook nog de "Wachtkamer der Stoombooten".

foto: <http://fotos.serc.nl/gelderland/culemborg/culemborg-55896/>

Steenfabriek De Roodvoet

- Afstand langs route: 16.09 km

adres: Roodvoed 4 Rijswijk

De voormalige steenfabriek "De Roodvoet", net voorbij Rijswijk, staat te vervallen.

Enkele jaren geleden was de eigenaar nog enthousiast bezig het complex in te richten voor de stalling van zeilboten en caravans. De daken waren

Afbeelding 3: Steenfabriek De Roodvoet

hersteld en men was druk bezig met de vloeren. De plas voor de fabriek zou in gericht worden voor het afmeren van zeiljachten. Maar helaas is daar geen vergunning voor verkregen. De fabriek raakte daarna verder in verval. Een laatste plan is nu een groot luxueus recreatiepark met 200 recreatiewoningen en 10 reguliere woningen. De gemeente Wijk bij Duurstede lijkt daar wel wat in te zien. Maar of het ooit van de grond komt?

Steenfabriek de Roodvoet heeft 126 jaar dienst gedaan en is in 2008 definitief gestopt als gevolg van crisis in de bouw. Nog in 1968 bakte de fabriek 6 miljoen stenen per jaar. De laatste jaren waren dat er 35 miljoen per jaar, wat relatief weinig is voor een steenfabriek in deze tijd, maar de fabriek was dan ook gespecialiseerd in het bakken van stenen voor woningrenovatie. Veel stenen werden geëxporteerd naar Duitsland en Engeland. Op het terrein van de Roodvoet wonen nog de laatste werknemers.

Bron: Sam Gerrits, NRC Handelsblad, pag.13, 29 juli 2009

Over deze steenfabriek is interessante informatie te vinden over het bombardement wat in maart 1945 plaatsvond. 11 slachtoffers.

<http://www.oorlogsslachtofferswestbetuwe.nl/bombardement-roodvoet.html>

Steenfabriek De Lunenburgerwaard

 - Afstand langs route: 21.38 km
adres:

Lunenburgerwaard Wijk bij Duurstede
De steenfabriek:

In de Lunenburgerwaard ligt de voormalige steenfabriek Lunenburgerwaard met woningen. Stichter hiervan was de Friese grootgrondbezitter jhr. G.R.G. van Swinderen die gehuwd was met barones Rengers, dochter van barones van Lynden van Lunenburg. De steenfabriek heeft in 1985 zijn laatste

Afbeelding 4: Steenfabriek De Lunenburgerwaard

stenen geproduceerd. Het complex van de voormalige fabriek is nu in gebruik als caravan- en botenstalling.

Kleiputten

In de loop der tijd is door de steenfabriek veel klei gewonnen. Een groot aantal kleiputten is in de jaren '70 weer opgevuld met slib uit de rivier en afgedekt met teruggeplaatste grond. Langs de winterdijk liggen kleiputten en overblijfselen daarvan, die herinneren aan het kleiwinnen ten behoeve van de dijkverhoging in de 19e eeuw.

Flora en fauna

In dit gebied zijn kleine moerasjes en daar groeien o.a. zwanenbloem, watergentiaan en grote weegbree. Ook amfibieën en vogels zoals de watersnip zijn graag op deze plekken.

bron: <https://www.utrechtslandschap.nl/natuurgebieden/lunenburgerwaard/meer-informatie>
verder lezen: <https://www.grofkeramiek.nl>

Steenfabriek Bosscherwaarden

 - Afstand langs route: 28.31 km

Afbeelding 5: Steenfabriek Bosscherwaarden

adres: Lekdijk West 28.

De Bosscherwaarden in Wijk bij Duurstede is één van de steenfabrieken waar de laatste steen al geruime tijd geleden werd gebakken. De in 1923 gestichte

fabriek met ringoven en karakteristieke schoorsteen is een beschermd rijksmonument

De in 1991 gesloten steenfabriek is nu in beheer bij Het Utrechts Landschap en geschikt gemaakt voor excursies.
<http://www.usine-utrecht.nl/steenfabriek-boscherwaarden-wijk-bij-duurstede/>
foto: Utrechts Landschap

Kasteel Schalkwijk

5

- Afstand langs route: 39.64 km

Afbeelding 6: Kasteel Schalkwijk

adres: Tetwijkseweg 2-4; bij knooppunt 64 even linksaf
De naam van het kasteel is ontleend aan de naam van het geslacht van Schalkwijk.

Bouwgeschiedenis: (Bouw)fase 1 - 1250 t/m 1811

Van het kasteel uit de middeleeuwen is weinig bekend. Wel is bekend dat men vanaf 1200 volop ging bouwen van bakstenen. Op de tekening

zien we een rechthoekig kasteel met een hoge muur van 70 cm dikte. Op 3 hoeken staan 3 verschillende torens. Een zware ronde toren, doorsnede 10 m met muren van 1,5 m dikte. Een vierkante toren van 4,5 x 4,5 m. De 3e toren is een rechthoekige toren met dunne muren. Waarschijnlijk een geschutstoren.

Het kasteel is tussen 1774 en 1811 vervallen en verdwenen. Bij de verkoop in 1811 werd alleen over een perceel grond gesproken.

Bron: site

<https://www.kastelenin nederland.nl>

foto: kastelen.nl tekening Jan de Beijer

De tuinen van het kasteel:

Buiten dat de tuin historisch verantwoord is in zijn beplanting, is het gewoon een mooie plek om even rond te lopen en te genieten van de rust die er heerst. De tuin toont veel kruidachtige planten, bloembedden en fruitbomen. Centraal ligt de waterput. De put om water uit te putten geldt als symbool voor het putten van geestelijke kracht voor

de ziel uit het geloof.

Bron:

<https://www.vvkkrommerijnstreek.nl>

Woontoren Vuylcop

6

- Afstand langs route: 41.72 km

Afbeelding 7: Woontoren Vuylcop

adres: Neereind 29

Na knooppunt 64 voorbij de rotonde fietsend op de Kaaidijk ziet u na 600 meter aan de overkant Woontoren Vuylcop

(Bouw)fase 1 - 1392 t/m 17e eeuw; hoofdburcht (m)9 x 6,20 m

De begane grondverdieping is afgedekt met een tongewelf; daarboven bevinden zich nog twee verdiepingen. Op de begane grond is een toegangsdeur om in de benedenverdieping te komen en men kan dan door een in de muur uitgespaarde wenteltrap de eerste verdieping bereiken. Maar er is ook een gemetselde buitentrap van 12 treden welke rechtstreeks naar de eerste verdieping voert. De oude tekeningen laten boven de kelderverdieping nog drie verdiepingen zien zodat blijkbaar bij de verdwijning van het aangebouwde kasteel ook van de oude toren een verdieping is afgebroken en dus aanzienlijk is verlaagd.

Bron:

<https://www.kastelenin nederland.nl>

steenfabriek de Ossewaard

7

- Afstand langs route: 45.69 km

adres: Lekdijk 7, Vianen

Ossenwaard is de naam van de steenfabriek en het Stuweiland. Met de ligging midden in de Lek is het in 1955 als eiland ontstaan door de aanleg van de stuwen van Hagestein. Het eiland is alleen bereikbaar vanuit Tull en 't Waal.

Afbeelding 8: steenfabriek de Ossewaard

De steenfabriek van de Fa. A. en J.G. Mijnlief begon in 1889 op Ossenwaard. De familie had sinds 1867 op een andere locatie een pannen- en plavuizenbakkerij, deze werd verkocht. Een steenoven op de nieuwe locatie in de uiterwaarden van de Lek werd overgenomen, vlakbij de te winnen klei. Kern van de fabriek was de oven, de ruïne is een kamerringoven met overslaande vlam. In de wandeling wordt dit type oven een "vlamoven" genoemd. De fabriek ging meer dan honderd jaar mee, ze bleef tot in de jaren 1970 produceren.

Het gekozen waalformaat van de geproduceerde steen is duurzaam gebleken. Naast de steenoven lag het tasveld voor de gebakken stenen. Op het tasveld werden de stenen gesorteerd en klaar gemaakt voor transport. Aan de andere zijde van de toegangsweg zijn nog de droogloodsen. In de actieve periode van de fabriek waren er de kleiopslag en de loodsen voor het mengen van de klei en het vormen van de stenen. De verse groenlingen werden er door buitenlucht gedroogd tot de gang naar de steenoven. Het maakte de fabriek een seizoenbedrijf.

In 1916 kwam bij de fabriek een machinekamer en in 1927 werd in opdracht van J. Klijnstra een nieuwe oven naar het ontwerp van ir. J.J. Wentink gerealiseerd. Dat is de oven die het tot in de jaren 1970 heeft volgehouden. Waalsteenfabriek "De Ossenwaard" van de familie Klijnstra is niet meer. Lange tijd staat de steenoven met haar schoorsteen al te vervallen tot een ruïne en een vijftal droogschuren zijn nu een caravanopslag.

De steenoven van de steenfabriek moet het sinds 2016 zonder dak doen. De overkapping is verwijderd. Verder verval lijkt daardoor onontkoombaar. De problemen met deze voormalige steenfabriek zijn symptomatisch voor die met andere voormalige steenfabrieken.

<http://www.usine-utrecht.nl/steenfabriek-ossenwaard-vianen>

Fort Honswijk

- Afstand langs route: 48.83 km

Afbeelding 9: Fort Honswijk

adres: Lekdijk 58 Schalkwijk

Alweer zo'n staaltje van ingenieus bouwen met heel veel bakstenen.

Het fortterrein van Honswijk is permanent geopend voor publiek tussen zonsopgang en zonsondergang. Via zelfbediening kan je er een kopje koffie of thee te drinken. Bezichtig de permanente foto-expositie; via 22 doeken reis je langs de forten en (inundatie)werken van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in Houten, Vianen en Culemborg.

De toren van fort Honswijk (gebouwd tussen 1841 en 1848) is de oudste en grootste van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en is van een bijzondere architectonische schoonheid. Fort Honswijk moest de vijand de doortocht over de Lekdijk verhinderen en om in samenwerking met het aan de andere zijde van de rivier gelegen Fort Everdingen de Lek af te grendelen.

Bron: <https://forten.nl/forten/fort-honswijk/>

Even een bakkie: Werk aan de Korte Uitweg

- Afstand langs route: 49.97 km

Afbeelding 10: Even een bakkie: Werk aan de Korte Uitweg

adres:Lange Uitweg 42 A

Het Werk aan de Korte Uitweg is een onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en werd gebouwd tussen 1873 en 1879. Het Werk aan de Korte Uitweg ligt 1 km. ten noorden van Fort Honswijk en maakt deel uit van de Stelling van Honswijk.

Vind de route op RouteYou:

Bekijk op mobiel

&rrzplp